

Velkommen

Temaaften om grøn omstilling

3. oktober 2023

FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

Velkommen til temaaften om grøn omstilling for Helsingør Stift

Program

17.30	Velkomst		
17.40	Grøn omstilling i folkekirken v. Folkekirken Grønne Omstilling		
18.00	Energioptimering af bygninger v. Poul Klensz Larsen, varme-, energi- og klimakonsulent		
18.40	Solceller på kirketage? v. Jørgen Christensen, provst i Hillerød Provsti		
18.50	Forplejning		
		19.20	Grønne indkøb v. Rikke Dreyer, chefkonsulent ved Miljømærkning Danmark og formand for Miljøministeriets Forum for Bæredygtige indkøb.
		19.50	Kaffe
		20.00	Workshop – inspiration til arbejdet med grøn omstilling i menighedsråd og provstier v. Folkekirken Grønne Omstilling
		20.40	Opsamling på workshopen
		21.00	Tak for i dag

Op, al den ting, som Gud har gjort

Mel.: Tjekkisk sangbog 1576

1

Op, al den ting, som Gud har
gjort,
hans herlighed at prise!
Det mindste, han har skabt, er
stort og kan hans magt bevise.

2

Gik alle konger frem på rad
i deres magt og vælde,
de mægted ej det mindste blad
at sætte på en nælde.

3

Det mindste græs jeg undrer på
i skove og i dale,
hvor skulle jeg den visdom få om
det kun ret at tale?

4

Hvad skal jeg sige, når jeg ser,
at alle skove vrimle,
de mange fuglesving, der sker op
under Herrens himle?

5

Hvad skal jeg sige, når jeg går
blandt blomsterne i enge,
når fuglesangen sammenslår
som tusind harpestreng?

6

Hvad skal jeg sige, når mit sind
i havets dybe grunde
kun dog så lidt kan kige ind
og ser så mange munde?

7

Hvad skal jeg sige, når jeg ser,
hvor stjerneflokken blinker,
hvor mildt enhver imod mig ler
og op til himlen vinker?

8

Hvad skal jeg sige, når jeg op
til Gud i ånden farer
og ser den store kæmpetrof
af blide engleskarer?

9

Hvad skal jeg sige? mine ord
vil ikke meget sige:
o Gud! hvor er din visdom stor,
din godhed, kraft og rige!

10

Op, stemmer alle folk på jord
med frydetone sammen:
Halleluja, vor Gud er stor!
Og Himlen svare: Amen!

Hans Adolph Brorson
1734

FOLKEKIRKENS GRØNNE OMSTILLING

Jesper Rønn Kristiansen, projektleder Folkekirken's Grønne Omstilling

Helsingør Stift 3. oktober 2023

Program

- Folkekirken's Grønne Omstilling, hvem, hvad, hvorfor?
- Hvor kan vi starte? CO₂ ned og biodiversitet op
- Igangværende og kommende indsatser

Hvem er Folkekirkenes Grønne Omstilling?

Styregruppen

Bispekollegiet

Henrik Stubkjær (formand)

Kirkeministeriet

Klaus Kerrn-Jespersen

Provsteforeningen

Esben Thusgaard

Landsforeningen af menighedsråd

Margrethe Winther-Nielsen

Lægt medlem

Jens Krogh, økologisk landmand

Projektgruppen

Programleder

Lene M. Krabbesmark

Projektleder

Jesper Rønn Kristiansen

Projektmedarbejder

Jonatan Haslund-Gjerrild

Projektmedarbejder

Lasse Kobborg Larsen

Kommunikationsmedarbejder

Tove Stausholm Krogsgaard

Hvorfor skal folkekirken prioritere en grøn omstilling?

- Folkekirken er Danmarks største civilsamfundsorganisation
- Folkekirken er Danmarks tredje største jordbesidder
- Folkekirken råder over bygninger og kirkegårde i hele landet

Hvordan skal folkekirken prioritere en grøn omstilling?

- CO₂-udledning/biodiversitet
- Økonomi
- Værdier
- Forpligtelser
- Interesser
- Vaner og historik

Målsætning for kirkens jorder

Klima- og miljøeffekterne af folkekirkens jorder skal forbedres

- Landbrugsjord omlægges til mere klima- og miljøvenlig arealanvendelse
- Natur og biodiversitet skal fremmes
- Hindringer for at ændre anvendelsen af jorderne skal fjernes

Foto: Ard Jongsma
Jordvarmeanlægget i Hjadstrup præstegård

Målsætning for energiforbrug

CO₂-udledningen fra bygninger skal reduceres

- Energiforbrug skal gennemgås
- Energiforbedrende indsatser skal prioriteres
- Nyanskaffelser skal være miljø- og energirigtige

Affaldssortering på Løsning kirkegård

Målsætning for affald

Klima- og miljøeffekterne af folkekirkens affald skal forbedres

- Affald skal kildesorteres og genanvendes
- Genanvendelse skal være på niveau med husholdninger
- Affald skal genanvendes lokalt

Målsætning for affald

Affaldsbekendtgørelsen:

Fra januar 2023 skal alle virksomheder sortere deres husholdningslignende affald i 10 fraktioner. Dette gælder også for kirkegårde, sogne, provstier og stifter, som også selv er ansvarlige for bortskaffelse af deres affald.

Læs mere på www.folkekirkensgrønneomstilling.dk

Affaldssortering på Løsning kirkegård

Graveren i Foldby og Søften er selvforsynende hele året rundt med blomster fra kirkegårdens skærehave
Foto: Frank Jensen

Målsætning for indkøb og transport

Klima- og miljøeffekterne af ved indkøb og transport skal forbedres

- Indkøb skal være så miljørigtigt som muligt
- Varetransport skal være så miljørigtigt som muligt
- Persontransport skal være så miljørigtigt som muligt

Målsætning for inspiration og samskabelse

Folkekirkens arbejde med den grønne omstilling skal inspirere det omgivende samfund

- Ansatte og frivillige er ambassadører for grøn omstilling i lokalsamfundene
- Folkekirken er en aktiv stemme i debatter
- Folkekirken samskaber med andre aktører om konkrete tiltag

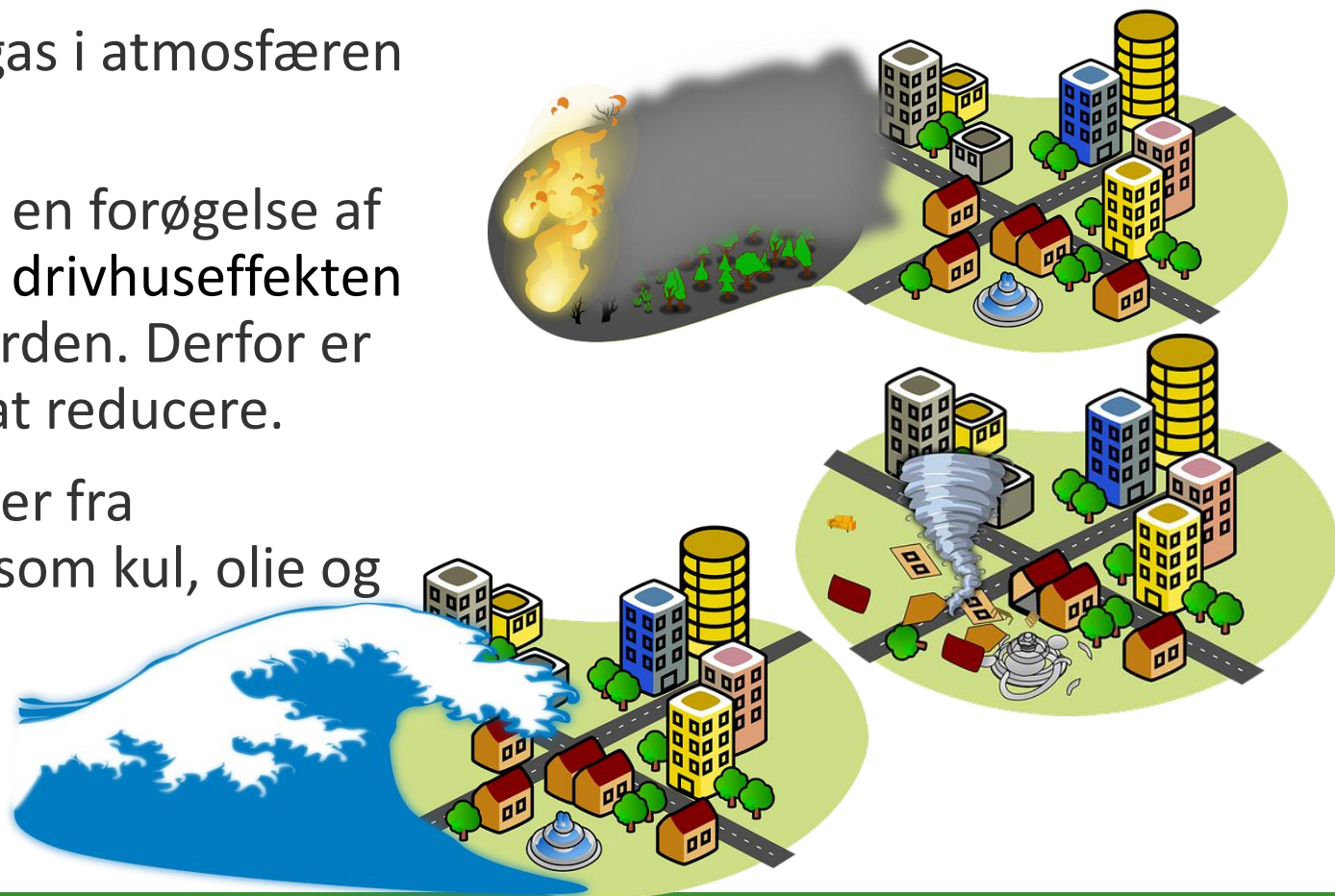
Grøn omstilling, overordnede mål

CO₂-reduktion ↓ og biodiversitets-forøgelse ↑

Kuldioxid (CO₂) er en livsnødvendig gas i atmosfæren som indgår i kulstofkredsløbet.

Menneskeskabte udledninger fører til en forøgelse af CO₂ i atmosfæren, hvilket forstærker drivhuseffekten og medfører klimaforandringer på jorden. Derfor er CO₂-udledninger noget man ønsker at reducere.

Menneskeskabte udledninger kommer fra forbrænding af fossile brændstoffer som kul, olie og gas, og fra skovrydning.

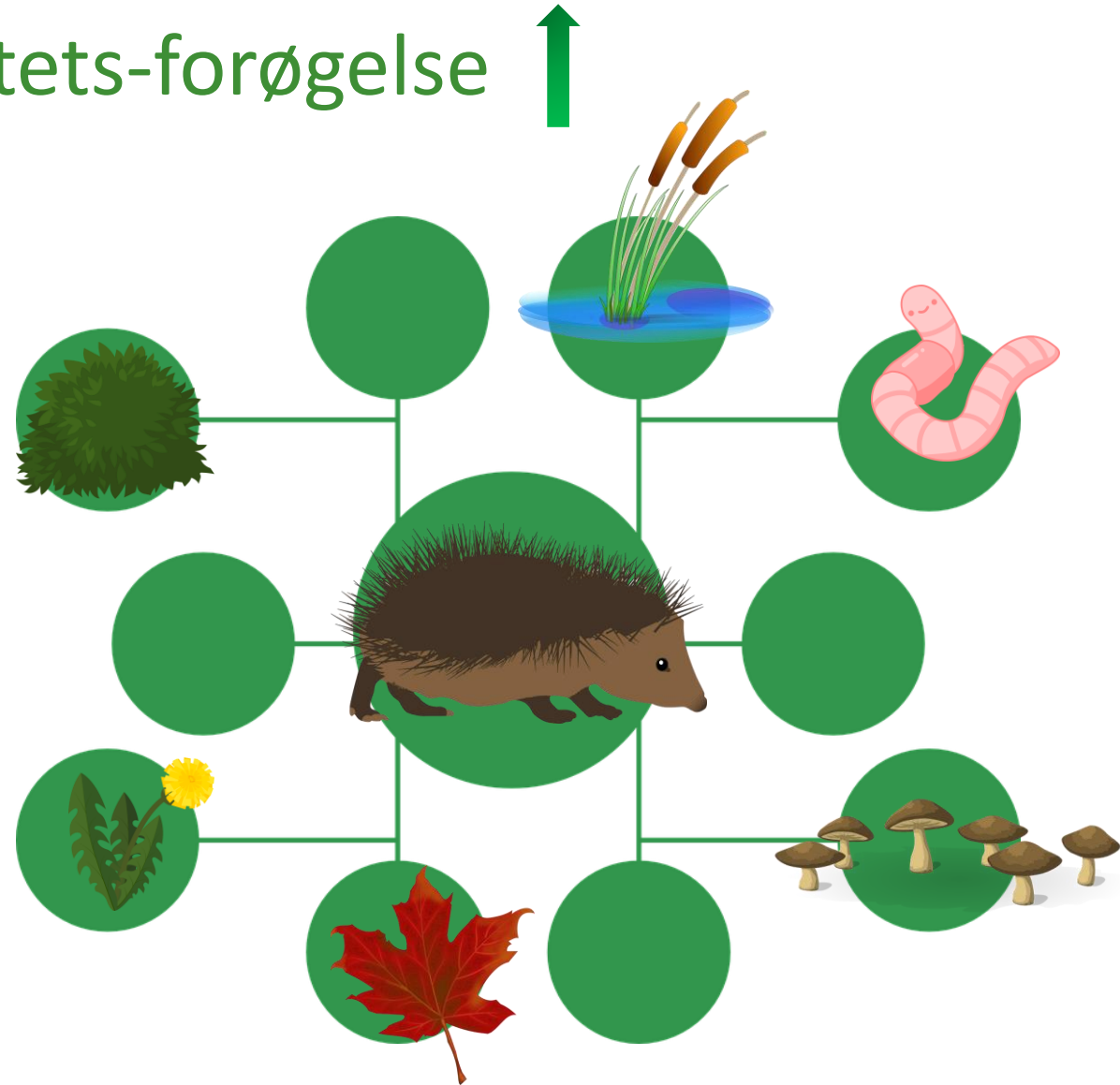
Grøn omstilling, overordnede mål CO₂-reduktion ↓ og biodiversitets-forøgelse ↑

Biodiversitet er mangfoldighed af arter.

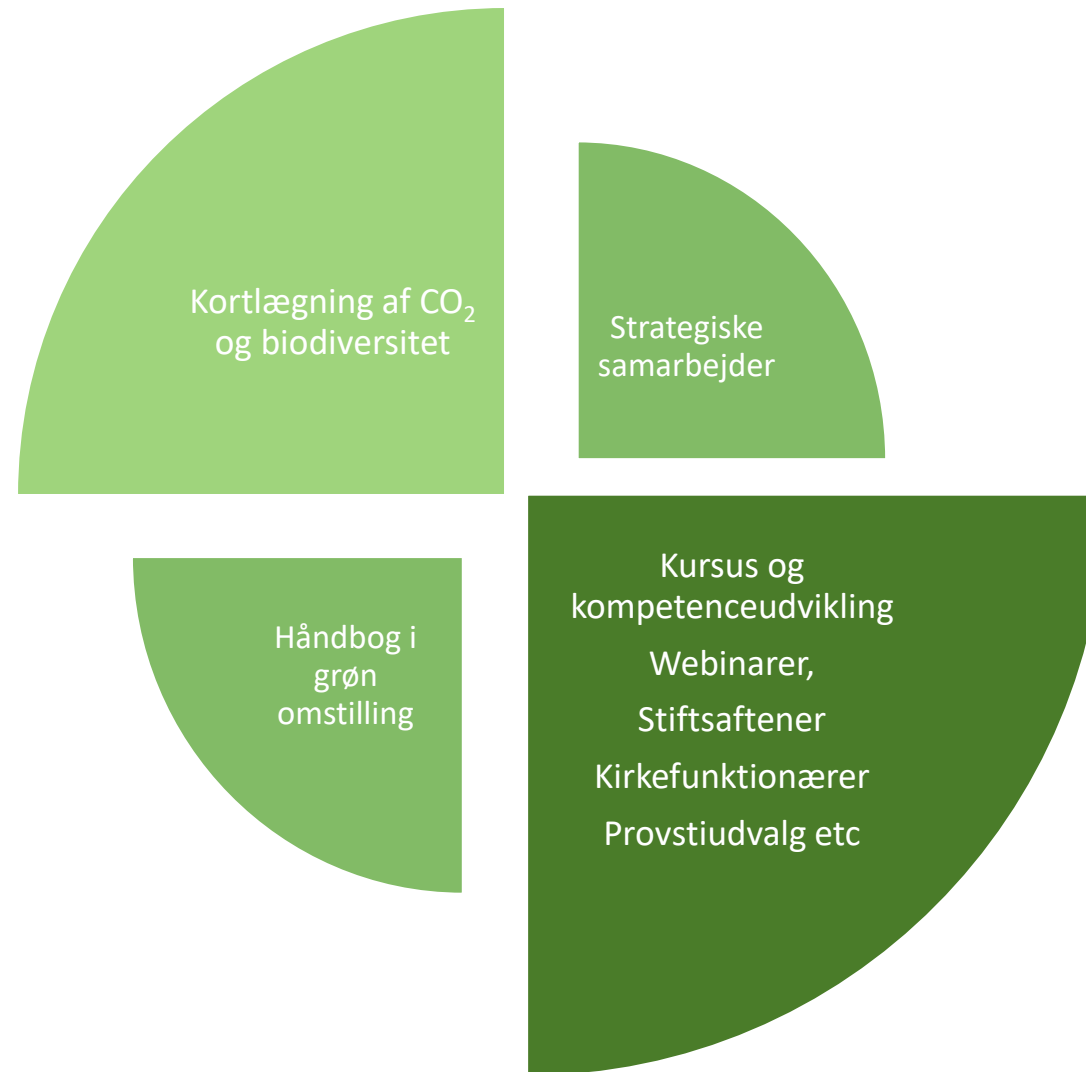
Menneskelig indflydelse har påvirket naturen. Befolkningstilvækst og industrialisering betyder, at flere arter og levesteder uddør og forsvinder.

Biodiversitets forøgelse betyder at **lade naturen være vild, hvor det er muligt og undgå det unaturlige.**

Kirkens jorder er fordelt som en enorm ressource af biorefugier.

Kommende indsatser Folkekirkenes Grønne Omstilling

Baselinekortlægning: CO₂-kortlægning

Opgaven består i at kortlægge folkekirkens samlede klimaaftryk og biodiversitet på kirkegårdene

CO₂

Tre væsentlige mål med kortlægningen er:

1. At sikre repræsentativitet på tværs af folkekirken, fx land-by, store og små sogne, samt ældre og nyere bygninger, større og mindre kirkegårde.
2. At sikre et bredt engagement, hvorfor alle provstier repræsenteres med 2-3 sogne.
3. At gøre dataindsamlingen enkel for de deltagende sogne for at opnå højest mulig datakvalitet.

Hvordan bliver sognet involveret?

- **Stikprøve sogne:**
 - Indsamling af EL, varme, og kørsels data – med støtte fra rådgiver
- **Kirkegårdsleder/Graver/Grøn medarbejder**
 - Udfyldelse af spørgeskema om biodiversitet på kirkegård/Bygningsnære grønne arealer
- **300 menighedsråd kontaktes**

Kortlægning af biodiversitet på folkekirkens kirkegårde

57 %

Basisarealer

Indtast først kirkegårdens grundarealer fordelt på nedenstående typer.
Bygninger skal ikke angives.

Alle arealer opgøres i kvadratmeter, m²

Træ- og skovplantninger er grupper af træer med 4 eller flere træer, der inden for en kort årrække vil danne sammenhængende kroner.
Et permanent vand-areal er det gennemsnitlige vandareal, hvor et åbent vandareal eksisterer året rundt med årstidens variationer.

	m ²
Belagt areal (fx asfalt og fliser)	<input type="text"/>
Kirkegårdssten, græsmering, grusarealer	<input type="text"/>
Klippet græs (ugentligt, efter behov)	<input type="text"/>
Delvist klippet græs (1-2 gange årligt)	<input type="text"/>
Naturgræs og græsningsarealer	<input type="text"/>
Haveplantning: Bunddække	<input type="text"/>
Haveplantning: Stauder o.l.	<input type="text"/>

FOLKEKIRKENS
GRØNNE OMSTILLING

PROVICE

Ballerup-Furesø Provsti	Måløv Sogns Menighedsråd
	Værløse Sogns Menighedsråd
Fredensborg Provsti	Rungsted Sogns Menighedsråd
	Hørsholm Sogns Menighedsråd
Frederikssund Provsti	Veksø Sogns Menighedsråd
	Skibby Sogns Menighedsråd
	Slangerup Sogns Menighedsråd
Frederiksværk provsti	Søborg Sogns Menighedsråd
	Blistrup Sogns Menighedsråd
	Gilleleje Sogns Menighedsråd
Gentofte Provsti	Maglegårds Sogns Menighedsråd
	Vangede Sogns Menighedsråd
Gladsaxe-Herlev Provsti	Herlev Sogns Menighedsråd
	Stengård Sogns Menighedsråd
Glostrup Provsti	Nygårds Sogns Menighedsråd
	Vallensbæk Sogns Menighedsråd

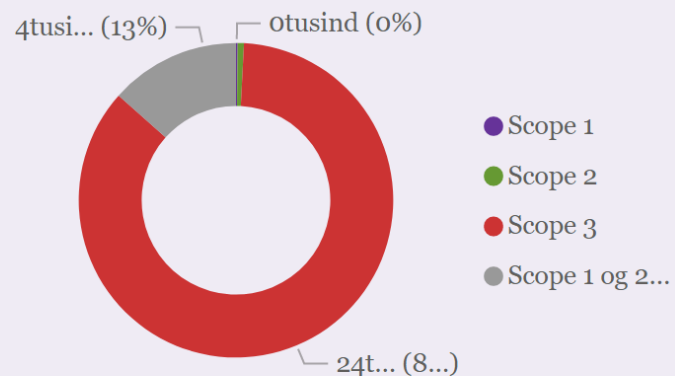
Helsingør Domprovsti	Tikøb Sogns Menighedsråd
	Sthens Sogns Menighedsråd
Hillerød Provsti	Blovstrød Sogns Menighedsråd
	Hillerød Sogns Menighedsråd
	Præstevang Sogns Menighedsråd
Høje Taastrup Provsti	Sengeløse Sogns Menighedsråd
	Taastrup Nykirke Sogns Menighedsråd
Kongens Lyngby Provsti	Sorgenfri Sogns Menighedsråd
	Lundtofte Sogns Menighedsråd
Rudersdal Provsti	Gammel Holte Sogns Menighedsråd
	Søllerød Sogns Menighedsråd
Rødovre-Hvidovre Provsti	Grøndalslund Sogns Menighedsråd
	Rødovre Sogns Menighedsråd

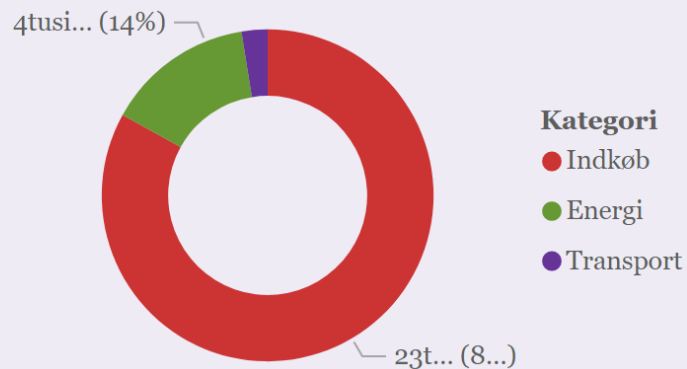
Kortlægning af Folkekirken CO₂ udledning

Pilotprojekt – Aarhus Stift

Scope

Kategori

Forbrugskategori

CO₂ udledning (t)

Kategori	Scope 1	Scope 2	Scope 3	Scope 1 og 2 (beregnet)	Emission total (t)
Indkøb			23.120		23.120
Anlæg af bygninger			6.847		6.847
Bygningsvedligehold			2.052		2.052
Udvendig vedligehold			1.911		1.911
Forplejning			1.851		1.851
Mindre inventar			1.653		1.653
Diverse anlæg			1.588		1.588
Øvrige indkøb			918		918
Tekniske installationer			821		821
Anlæg af udendørsarealer			770		770
Maskiner			722		722
Print og tryksager			679		679
Tjenesteydelser			582		582
Diverse tjenesteydelser			309		309
Bygningsdrift			299		299
IT og Software			282		282
Uddannelse og kurser			267		267
Udsmykning			239		239
Kontorartikler			227		227
Telefon og internet			213		213
Affaldshåndtering			188		188
Arbejdstøj og udstyr			177		177
Gravarbejder			162		162
Rengøring			153		153
Kontigent			112		112
Abonnement			44		44
Fødevarer til cermonier			42		42
Forsikring			10		10
Energi	47	179	53	3.733	4.012
Varme	34	28	6	1.878	1.947
Elektricitet	0	151	43	1.686	1.880
Andet energiforbrug	13	0	3	169	186
Transport			704		704

Grøn omstilling i teori og praksis

